

ZMIANY ZAWARTOŚCI POTASU, WAPNIA I MAGNEZU W GLEBIE Z ŁĄKI TRWAŁEJ DESZCZOWANEJ NA TLE ZRÓŻNICOWANEJ DAWKI I FORMY NAWOŻENIA

Jerzy Barszczewski

Zakład Doświadczalny Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach
Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach

Wstęp

Umiarkowane nawożenie NPK zapewnia odpowiednią zawartość potasu oraz wapnia i magnezu w górnych warstwach gleby [BARSZCZEWSKI 1995]. Dlatego też nasuwa się pytanie, czy występująca tendencja niekorzystnych zmian w górnych warstwach gleby na obiektach o wysokim nawożeniu, utrzymuje się również w profilu gleby do głębokości 100 cm?

Potas wniesiony do gleby w postaci nawozów, oprócz wynoszenia z plonem, ulega wymyciu [GRABOWSKI 1986; MERCIK 1987] oraz sorpcji wymiennej.

Celem niniejszego opracowania jest ocena zachodzących zmian zawartości badanych składników w profilu gleby do 100 cm, po sześciu latach badań na deszczowanej łące trwałej.

Material i metody

Badania prowadzono na czarnej ziemi zdegradowanej o niskim poziomie wody gruntowej (około 150 cm) i składzie mechanicznym gliny średniej w warstwie do 80 cm, a poniżej piasku luźnego lub słabogliniastego. Prezentowane wyniki dotyczą sześcioletnich badań w dwu trzyletnich etapach różniących się głównie poziomem nawożenia potasowego i liczbą zbieranych pokosów.

W pierwszym etapie, użytkując trzykośnie, stosowano następujące kombinacje nawożenia mineralnego: A – 120 N, 80 P₂O₅, 100 K₂O kg·ha⁻¹; B – 240 N, 120 P₂O₅, 150 K₂O kg·ha⁻¹, C – 360 N, 160 P₂O₅, 200 K₂O kg·ha⁻¹.

W nawożeniu organiczno-mineralnym na obiektach D i E równoważących dawkę NPK obiektu B stosowano gnojówkę bydlęcą, której ilość pokrywała potrzeby względem potasu, a azot i fosfor był uzupełniany do pełnej dawki w formie mineralnej.

W drugim etapie podwyższono nawożenie potasem o 20% na obiektach A,

B, C, D, a podwojono na obiekcie E do 360 K₂O i 360 N kg·ha⁻¹, jednocześnie zmieniając na użytkowanie czterokośne. Szersze omówienie zawiera metodyka badań zamieszczona w oddzielnej pracy BARSZCZEWSKIEGO [1995].

Omówienie wyników

Zawartość potasu oznaczona w glebie przed rozpoczęciem badań na wszystkich obiektach, w obu górnych warstwach (0–10 i 10–30 cm), wynosiła od 5 do 7,8 mg·100 g⁻¹ gleby (tab. 1). Poniżej głębokości 30 cm stwierdzono znaczny spadek zawartości potasu w glebie osiągający poziom około 3,8 mg·100 g⁻¹ gleby na poszczególnych obiektach w warstwie 30–60 cm, a 2,7 mg·100 g⁻¹ w warstwie 60–100 cm.

Analiza wariancji nie wskazała istotnych różnic w zawartości potasu pomiędzy obiektami w poszczególnych warstwach gleby. Profilowa analiza zaś wskazuje na istotność różnic pomiędzy omawianymi poziomami.

Sześćoletnie użytkowanie spowodowało wzrost zawartości potasu na wszystkich obiektach w warstwie 0–10 cm oraz istotnie większą jego zawartość na obiektach B, C, D i E w porównaniu do A. W warstwie gleby 10–30 cm istotnie większą zawartość potasu, w porównaniu z obiektem A, stwierdzono na obu obiektach o najwyższym nawożeniu oboma formami potasu (C i E).

W warstwach gleby 30–60 oraz 60–100 cm zawartość potasu wynosiła od 5,0 do 6,7 mg·100 g⁻¹ gleby, a zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi obiektami było niewielkie (tab. 1). Przeprowadzona analiza wariancji dla średnich zawartości potasu z warstw wskazuje na istotne ich zmiany między warstwami.

Zawartość wapnia w profilu gleby przed rozpoczęciem badań (1987 r.) w poszczególnych jej warstwach od 0 do 100 cm wynosiła od 2,5 do 8,9 mg·100 g⁻¹ gleby, nie wykazując istotnych różnic pomiędzy obiektami (tab. 1). Na obiektach B, C, D, E stwierdzono mniejszą zawartość wapnia na głębokości 60–100 cm, a średnie z warstw wskazują na istotność różnic pomiędzy tą warstwą a pozostałymi.

Sześćoletnie użytkowanie spowodowało niewielki spadek zawartości wapnia na obiekcie A w górnej warstwie gleby (0–10 cm), a istotny na wszystkich obiektach o większym nawożeniu w porównaniu z A. Najwyższe nawożenie mineralne na obiekcie C spowodowało istotnie mniejszą zawartość wapnia w porównaniu do B, D i E. Zawartość wapnia na obiekcie E była istotnie mniejsza w stosunku do B i D.

Zawartość wapnia w warstwie gleby 10–30 cm na obiektach B, C, D i E była istotnie mniejsza w porównaniu do A. Najniższy poziom zawartości wapnia, istotnie niższy od pozostałych, stwierdzono na obiekcie C, a na obiekcie E istotnie niższy od B i D. Zawartość wapnia w warstwie 30–60 cm, istotnie mniejsza w porównaniu do obiektów A i B, wystąpiła na obiektach D i E, a najmniejsza na obiekcie C, istotnie mniejsza niż na D i E.

Zawartość wapnia w warstwie 60–100 cm na wszystkich obiektach wynosiła powyżej 10 mg·100 g⁻¹ gleby, z rysującą się tendencją mniejszej zawartości na obiektach o najwyższym nawożeniu. Porównanie średnich zawartości wskazuje na istotne różnice zawartości wapnia pomiędzy warstwami (tab. 1).

Przed rozpoczęciem badań zawartość magnezu w glebie w poszczególnych jej warstwach do 100 cm wynosiła od 11,5 do 16,1 mg·100 g⁻¹ gleby (tab. 1).

Tabela 1; Table 1

Zawartości potasu, wapnia i magnezu ($\text{mg}\cdot 100\text{ g}^{-1}$ gleby) w poszczególnych warstwach gleby przed i po zakończeniu badań (oznaczone w wyciągu HCl o stężeniu $0,5\text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$)

Contents of potassium, calcium and magnesium ($\text{mg}\cdot 100\text{ g}^{-1}$ soil) in particular soil horizons before and after experiment (indicated in extract $0,5\text{ mol HCl}\cdot\text{dm}^{-3}$)

Składniki Elements	Rok Year	Warstwa Horizon (cm)	Obiekty; Objects					Średnie zawar- tości Average contents	Różnice w analizie profilowej Differences
			A	B	C	D	E		
K	przed ba- daniami before experiment 1987	0-10	5,70	5,02	6,00	5,30	6,23	5,65	**1,94
		10-30	5,80	5,10	5,78	5,63	7,85	6,02	
		30-60	3,30	3,95	4,08	4,55	3,95	3,97	
		60-100	2,75	2,18	2,83	3,42	2,50	2,73 CIR	
	po drugim etapie after the second stage 1994	0-10	6,75	8,25 A	10,75 A,B	9,25 A,B,C	13,25 A,B,C,D	9,65	*1,74 **(WxCz)
		10-30	6,25	6,75	8,00 A	7,50	7,75 A	7,25	
		30-60	5,50	5,50	6,75	6,25	6,25	6,05	
		60-100	5,50	5,00	6,00	4,75	5,50	5,35 CIR współdz. interaction	
Ca	przed ba- daniami before exper- iment 1987	0-10	6,55	7,35	8,57	7,90	5,45	7,16	*2,80
		10-30	7,38	6,88	6,65	8,38	5,95	7,04	
		30-60	8,53	6,33	6,48	8,95	5,65	7,19	
		60-100	7,35	3,05	4,30	4,30	2,55	4,31 CIR	
	po drugim etapie after the second stage 1994	0-10	6,15	4,55 A	1,97 A,B	4,63 A,C	3,87 A,B,C,D	4,23	**1,89
		10-30	8,37	6,47 A	4,73 A,B	6,37 A,C	5,53 A,B,C,D	6,29	
		30-60	9,53	9,33	6,60 A,B	8,55 A,B,C	8,00 A,B,C	8,40	
		60-100	13,20	13,75	11,03	12,15	10,87	12,20 CIR	
Mg	przed ba- daniami before ex- periment 1987	0-10	13,60	13,62	15,28	15,28	12,88	14,13	-
		10-30	15,05	13,90	15,00	15,00	13,45	14,48	
		30-60	15,05	12,53	16,08	16,08	13,23	14,59	
		60-100	15,28	11,70	13,80	15,70	11,50	13,60 CIR	
	po drugim etapie after the second stage 1994	0-10	10,75	8,00 A	5,50 A,B	9,50 A,B,C	8,00 A,C	8,31	**4,48
		10-30	12,50	10,00 A	8,50 A,B	11,75 B,C	10,25 A,C,D	10,60	
		30-60	14,25	12,75	11,50 A	14,50 B,C	13,50 C	13,30	
		60-100	13,81	11,63	10,81	13,50	12,25	12,40 CIR	

A,B,C – istotna różnica pomiędzy obiektami; significant differences between objects

CIR – całkowita istotna różnica; totale significant difference

Cz – czynnik; factor

W – warstwy; horizons

* – istotne różnice przy $\alpha=0,05$; differences significant at $\alpha=0.05$

** – istotne różnice przy $\alpha=0,01$; differences significant at $\alpha=0.01$

Stwierdzono znaczną równomierność w zawartościach Mg pomiędzy poszczególnymi obiektami oraz warstwami, a występujące różnice nie wykazały istotnych zmian. Okres sześciu lat badań spowodował niewielkie obniżenie zawartości magnezu we wszystkich warstwach gleby na obiekcie A.

Istotnie mniejsza zawartość magnezu była w warstwie gleby 0–10 cm na wszystkich obiektach w porównaniu z obiektem A, a najmniejsza na obiekcie C.

Istotnie mniejszą zawartość magnezu w warstwie gleby 10–30 cm stwierdzono na obiektach B, C i E w porównaniu do obiektu A, oraz istotny wzrost zawartości magnezu na obiekcie D w porównaniu do B oraz E. Istotne zmniejszenie zawartości magnezu na obiekcie C w porównaniu do A, D i E stwierdzono w warstwie 30–60 cm. Zawartość magnezu na obiekcie D o nawożeniu organiczno-mineralnym była istotnie większa w porównaniu do B (nawożonego nawozami mineralnymi).

W warstwie gleby 60–100 cm zawartość magnezu na poszczególnych obiektach kształtowała się od 10,8 do 13,8 mg·100 g⁻¹ gleby z wyraźną tendencją spadku na najwyższym poziomie nawożenia mineralnego (obiekt C).

Przeprowadzona analiza średnich zawartości magnezu w poszczególnych warstwach gleby wskazuje na istotne różnice pomiędzy nimi (tab. 1).

Dynamiczny wzrost zawartości potasu w glebie, po drugim etapie badań, na wszystkich obiektach w poszczególnych warstwach profilu do głębokości 100 cm, będący odbiciem podwyższonego nawożenia potasem, wskazuje na wymywanie tego składnika do głębszych warstw. Potwierdzają to wyniki badań przeprowadzone przez GRABOWSKIEGO [1986] i MERCIKA [1987].

Wzrastająca zawartość potasu po drugim etapie badań powodowała na większości obiektów znaczny spadek zawartości wapnia do głębokości 30 cm, a magnezu aż do 100 cm.

Znaczne zawartości w glebie, nie tylko potasu, ale również magnezu we wszystkich warstwach na obiektach nawożonych formą organiczno-mineralną dowodzą, że tak jak w badaniach STRACZYŃSKIEJ [1995], gnojówka jest czynnikiem podwyższającym zawartość obu składników.

Wnioski

1. Duży wzrost zawartości potasu i duży spadek zawartości wapnia w warstwach gleby od 0 do 30 cm, na obydwóch obiektach o najwyższym nawożeniu (C i E), oraz magnezu na obiekcie C nawożonym formą mineralną, wskazuje na postępującą jej degradację.
2. Zmniejszanie zawartości wapnia po drugim etapie badań na wszystkich obiektach w warstwach gleby 0–30 cm a rosnąca jego zawartość wraz z głębokością oraz wzrost zawartości potasu, nie tylko w górnych warstwach, świadczy o wymywaniu tych składników w głąb gleby.
3. Pozytywne efekty nawożenia organiczno-mineralnego, polegające na mniejszym spadku zawartości wapnia i magnezu w glebie, a więc i mniejszym ich wymywaniu – świadczy, że nawożenie nieprzekraczające 180 kg K₂O·ha⁻¹, stosowane w formie gnojówki, uzupełniane nawozami mineralnymi, jest odpowiednie na nawadniane użytki zielone.

Literatura

- BARSZCZEWSKI J. 1995.** *Dynamika potasu, wapnia i magnezu w wierzchniej warstwie gleby łąki trwałej w warunkach optymalnego uwilgotnienia.* Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 421a: 7–13.
- GRABOWSKI J. 1986.** *Badania nad przemianami potasu w warunkach wyczerpywania gleby z tego składnika.* Pam. Puł. 73: 7.
- MERCIK S. 1987.** *Wpływ odczynu gleby na plonowanie roślin i na efektywność nawożenia potasem.* Roczn. Gleb. 38(2): 111–123.
- STRĄCZYŃSKA S. 1995.** *Wpływ nawożenia gnojowicą na sorpcyjne i chemiczne właściwości gleby lekkiej.* Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 418, cz. II: 565–571.

Słowa kluczowe: łąka trwała, deszczowanie, dawki i formy nawożenia; zmiany zawartości w glebie potasu, wapnia i magnezu

Streszczenie

Sześćdziesięcioletnie zmienne nawożenie łąki (od 120 do 360 kg N·ha⁻¹ oraz dwa poziomy nawożenia organiczno-mineralnego) w dwóch etapach badań, różniących się głównie dawką nawożenia potasowego, spowodowało wzrost zawartości potasu we wszystkich warstwach gleby, a obniżenie wapnia i magnezu głównie w warstwach 0–10 oraz 10–30 cm.

Na obiekcie A (N–120) zmiany zasobności badanych składników były niewielkie. Porównania zawartości wapnia i magnezu z obiektów B i D (N–240) świadczą, że nawożenie organiczno-mineralne powoduje mniejszy ich spadek. Największy spadek zawartości tych pierwiastków a dynamiczny wzrost potasu stwierdzono na obiekcie C i E (N–360).

Zachowanie się badanych składników w warstwach 30–60 oraz 60–100 cm wskazuje na ich wymywanie.

CHANGES IN POTASSIUM, CALCIUM AND MAGNESIUM CONTENTS IN THE SOIL OF IRRIGATED PERMANENT MEADOW IN RELATION TO DIFFERENTIATED FERTILIZATION FORMS AND DOSES

Jerzy Barszczewski

Experimental Station in Falenty,
Institute for Land Reclamation and Grassland Farming, Falenty

Key words: permanent meadow, irrigation, doses and form of fertilization, contents of potassium, calcium and magnesium in soil, changes

Summary

The effect of 6-year differentiated fertilization (120–360 kg N·ha⁻¹ and two levels of mineral-organic fertilization) on meadow soil properties was studied in two stages of experiment differing in potassium rates. Increased contents of potassium were found in all soil horizon as well as a general decrease in the contents of calcium and magnesium in both, 0–10 and 10–30 cm horizons.

No influence of (A) 120 kg N rate on the concentration of analysed elements in the soil was observed. The organic-mineral fertilization (D – 240 kg N) caused a smaller decline in calcium and magnesium levels than the mineral fertilization (B – 240 kg N).

The strongest decrease in Ca and Mg contents and significant increase in potassium level were observed at the dose 360 kg N (C and E).

The behaviour of determined nutrients in the 30–60 and 60–100 cm horizons indicated their leaching.

Dr inż. Jerzy **Barszczewski**

Zakład Doświadczalny Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach

Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach

05–090 Raszyn